

OCHMISTRZ (43) *sb m*

ochmistrz (42), **hochmistrz** (1) *Mqcz.*

o jasne.

sg *N* ochmistrz (16). ◇ *G* ochmistrza (5). ◇ *D* ochmistrzowi (1) *Górndworz.* ◇ *A* ochmistrza (6). ◇ *I* ochmistrz(e)m (6). ◇ *pl N* ochmistrzowie *RejWiz* (3), ochmistrze (1) *CiekPotr.* ◇ *G* ochmistrz(o)w (2). ◇ *A* ochmistrze (3).

Sł stp: ochmistrz, hochmaister, hochmistr, ochmaister, *Cn notuje, Linde XVI – XVII w.*

1. Zarządzający domem i służbą; *columen familiae, comes domesticorum, magister officiorum, maiordomus, oconomus, vicedominus Cn* (41) :

Przen (11) : chcą go iuż Bogowie s świátá/ Wzyąć łobie zá Ochmiłtrzá tám miedzy Boginie *PaprPan* K2.

a) *Ten, kto dba o czyjeś właściwe postępowanie* (3) : [Ojciec do Starości:] Rącz mię w cnocie ípráwować/ íáko ochmiłtrż práwy *BielKom* B2; próżno to ma kto powiedzieć/ áby Dworzáninowi/ ábo themu ítemu ochmiłtrzewi/ (íáko go w.m. názwać chcecie) który ku dobremu kończu wżytko prowadzi/ miály być zdrożne/ the wżytki przymioty/ kthore mu cí pánowie názńczyli *Górndworz* Kk6v.

ochmistrz u kogo (1): iż czel/ á óstátni kres dołkonálego dworzániná ten íeft/ áby on wiodąc páná ku dobremu/ á počćiwemu/ zołtał w tey mierze v niego ochmiłtrzem. *Górndworz* Kk4v.

b) *Opiekun Kościoła* (1) :

Szereg: »ochmistrz a opatrzyciel« (1): *A* przedię widził iż Pan zówždy chowa vftáwicznie ochmiłtrze á opátrzyciele íey [mizernej niewiasty, czyli uciśnionego Kościoła]/ gdyż tu słyfzył iż ma być karmiona á opátrowána/ á nigdy nie ma być opułzczona *RejAp* 100v.

c) *O szatanie* (1) : á thy ítoiłz zówfitydzony z dáleká y z oná íwowloná ordá twoią/ á ochmiłtrż twoy on brudny iuż cie dawno czeka áby cie też odprowadził do onych ciemnych rołkołzy íwoich. *RejAp* 187.

d) *O złych cechach i postępkach ludzkich* (5) : Pátrrze záfię ochmiłtrżow co z twą páníą [rozkoszq] chodzą (*marg*) Fálłz/ Zdrádá (–) *RejWiz* 31v, 26v.

ochmistrz u kogo (2): (*marg*) Ochmiłtrżowye v rołkołzy (–) *A* potym *Fraus* á *Dolus* przyfzli Ochmiłtrżowie *RejWiz* 26v [*idem*] Cc8.

ochmistrz czyj (1): *Swawola* zówždy przyrodzenia złego/ íeft práwy ochmiłtrż wielmożności íego. *RejZwierc* 223v.

a. *Na dworze królewskim:* marszałek dworu; też nadzorca haremu; *eunuchus Vulg, PolAnt; praepositus (familiae) Vulg, Cn; dioecetes Calep* (37) : *scalcus – scalchus, ochmystrz BartBydg* 138; *BibRadz Act* 8/34, 36, 38, 39; *Przeto* co możnieyłzy klefzczeńce przy żonach chowáią miáłtho Ochmiłtrżow *BielKron* 261; íáko potym *Márdocheufz* ítriy íey [*Hester*]/ który íą był wychował łobie/ wzięt był ná páłac zá Ochmiłtrzá do niey. *RejZwierc* 201, 154v; Chowáł *Acháb* Ochmiłtrzá/ ná íwym dworze cnego/ *Abdyafzem* go zwáli *HistHel* B3; *StryjKron* 482; *Calep* 326a.

ochmistrz u kogo (3): *Leop Esth* 2/14; pan Kánclerz był Ochmiłtrzem v *Krolowey* ítárey *Górndworz* B6; *RejZwierc* 154v.

ochmistrz czyj [zawsze: *G sb i pron*] (6): yz przifchedfchi do nas Wielmozny Mikolai Wolfki Caftellan Sandomirfki Kroliowej iey m. Małzonki nałchei Ochmiftrz [...] *MetrKor* 61/223; *BibRadz Act* 8/27; *BielKron* 415v; *GórnDworz* O5v, R5; *RejPos* 127.

W połączeniu z imieniem lub (i) nazwiskiem [w tym: imię a. nazwisko + *ochmistrz* (9), *ochmistrz* + imię (1)] (10): *MetrKor* 61/223; *Leop Esth* 2/15; Y posłał Eliákimá ochmiftrzá [*Eliachim, qui erat super domum*] y Sobnę Kánclerzá/ y Itárfze kápłany obleczone w wory/ do Ezáiafzá Proroká *BibRadz Is* 37/2; Węgrowie [...] posłáli do Krolá Polfkiego Władziłáwá połły fwoie/ Ianá Siedmigrockiego Bifkupá/ [...] Emeryká Ochmiftrzá *BielKron* 388v, 302, 415v; W rodzie temu ieft y ono I.M. páná Ocielkiego Ochmiftrzá krolewey Iey M. rzczenie *GórnDworz* R5, O5v; *BudBib* 4.Reg 23/11; *SkarŻyw* 437.

Szeregi: »ochmistrz i sprawca« (1): a oto niektory Etyopczyk ochmiftrz y zacny íprawca [*eunuchus, potens*] Kándacy Krolowej Etyopfkiey/ ktory był przelożonym nad wżytkimi fkarby iey/ á przyiechał był ku chwale Bożey do Ieruzálem. *BibRadz Act* 8/27.

»ochmistrz i stroż« (2): niechże by ie [*dzieweczki i panny*] przywieżiono [...] á oddano do niewieściego domu/ pod rękę Egeuślá komorniká/ ktory ieft Ochmiftrzem [*hochmiftrzem WuBib*] y ftrózem niewiaft Krolewfkich [*praepositus et custos mulierum regiarum*] *Leop Esth* 2/3, *Esth* 2/15.

b. *W bogatym domu; prawdopodobnie też wychowawca dzieci* (4) : Dawáią nam Ochmiftrze/ by flepe nas wodzą/ Stáre/ chore/ gárbáte *BielSat* I4v [*idem*] *BielSjem* 14; Zátym co tey gawiedzi w domu fię namnoży: To iufz będą Ochmiftrze, báby, y fłużbifte *CiekPotr* 29.

ochmistrz czyj (1): Ciála ich Auśpicyus [...] teyże Domicylle ochmiftrz/ wodą do Rzymu pośłał *SkarŻyw* 437.

2. *Mistrz ceremonii na weselu* (1) : Paranymphus, Auspex vel pronubus, Dziewosłáb/ źerca/ fwat/ hochmiftrz álbo márfzałek/ ná fwałdziebnym wefelu. *Mqcz* 277a.

3. *Cenzor w starożytnym Rzymie* (1) : Censor, qui censuram gerit, praefectus morum [...] Ein Schetzer/ ein Straffer/ ein Zuchtmeister – Dozorca ípraw, ochmiftrz *Calep* 178b.

Synonimy: **1.** *rzádcá, sprawca*; **a.** *marszałek*. **2.** *marszałek*.

Cf PODOCHMISTRZY